

Marcin Gudajczyk
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Rozprawa doktorska

„Przeciwdziałanie i zwalczanie finansowania terroryzmu w systemach prawnych arabskich państw regionu Zatoki Perskiej”

Streszczenie

Problem finansowania działalności terrorystycznej jest szczególnie dotkliwy dla arabskich państw regionu Zatoki Perskiej. Dzieje się tak zarówno z racji względnie dużego grona zwolenników fundamentalistycznej doktryny religii muzułmańskiej wśród osób zamieszkujących ich terytorium, jak i na skutek relatywnie liberalnego systemu prawa gospodarczego, organizowanego niekiedy kosztem standardów należytej ochrony i przejrzystości, co skutkuje brakiem skutecznej kontroli nad przepływem środków finansowych. W odpowiedzi na szeroką skalę tego zjawiska, jak również wobec nacisków ze strony wspólnoty międzynarodowej, władze owych państw zdecydowały się wprowadzić do swoich prawodawstw szeroki zakres regulacji i rozwiązań mających na celu ograniczenie na ich terytorium procederu finansowania aktywności terrorystycznej.

Celem projektu badawczego, którego zwieńczenie i podsumowanie stanowi niniejsza dysertacja, było poznanie instytucji prawnych odnoszących się do problematyki przeciwdziałania i zwalczania finansowania terroryzmu, funkcjonujących na gruncie ustawodawstwa pięciu państw arabskich położonych w regionie Zatoki Perskiej – Arabii Saudyjskiej, Kuwejtu, Kataru, Zjednoczonych Emiratów Arabskich i Bahrajnu. Na tej podstawie możliwym stało się zidentyfikowanie tendencji legislacyjnych obecnych w porządkach prawnych wymienionych państw oraz scharakteryzowanie szczegółowych konstrukcji ustrojowych i instytucjonalnych, co posłużyło do weryfikacji dwóch zasadniczych hipotez badawczych, zgodnie z którymi:

a) przepisy dotyczące przeciwdziałania i zwalczania finansowania terroryzmu w opisywanych państwach są na tyle kompleksowe i spójne, że tworzą prawne fundamenty dla efektywnej realizacji polityki państwa w przedmiotowej dziedzinie, zapewniając ich adresatom, będącym tak instytucjami państwowymi, jak i osobami i podmiotami prywatnymi, odpowiednio rozbudowane instrumentarium umożliwiające wykonywanie ciążących na nich obowiązków;

b) pomimo różnic w zakresie rozwiązań szczegółowych, przepisy dotyczące przeciwdziałania i zwalczania finansowania terroryzmu w opisywanych państwach są na tyle zbliżone i wzajemnie kompatybilne, że możliwe jest prowadzenie na ich podstawie efektywnej współpracy międzynarodowej w przedmiotowym zakresie.

Szczegółowe pytania badawcze dotyczyły trybu uchwalenia i zakresu materii regulowanej, umiejscowienia badanych przepisów w systemie źródeł prawa, adresatów odnośnych norm, a także typu i treści normatywnej wprowadzanych szczegółowych przepisów sektorowych oraz podmiotów wyspecjalizowanych do ich stosowania.

Osią przeprowadzonego badania była analiza przepisów prawnych wymienionych arabskich państw regionu Zatoki Perskiej, dotyczących przeciwdziałania i zwalczania zjawiska finansowania terroryzmu, w oparciu o którą została następnie dokonana rekonstrukcja krajowych modeli prawno-instytucjonalnych ukierunkowanych na realizację przedmiotowych celów. Badania te miały przede wszystkim charakter komparatystyczny, zaś w ich ramach podjęta została próba porównania poszczególnych systemów, zarówno pod kątem odmienności w zakresie rozwiązań szczegółowych, jak i na poziomie założeń elementarnych, określających podstawowe cele i zakres wprowadzenia odnośnych uregulowań. Z uwagi na realizację badań w ramach metodologii właściwej naukom podstawowym, samo ich przeprowadzenie, jak i niniejsza rozprawa, pomimo specjalistycznego, niekiedy wręcz technicznego charakteru właściwego przedmiotowi regulacji, miały na celu poznanie go w ujęciu teoretycznym i modelowym, nie zaś aplikacyjnym.

Z uwagi na zakres przedmiotowy i terytorialny badań, pracę otwiera wstęp, w którym szczegółowo opisano założenia metodologiczne. Zasadnicza część pracy podzielona została natomiast na pięć rozdziałów.

W rozdziale I przedstawione zostały podstawowe informacje o systemach prawno-ustrojowych arabskich państw regionu Zatoki Perskiej. Pierwsza część tego rozdziału zawiera najważniejsze wiadomości o religii muzułmańskiej jako doktrynie i źródle norm prawnych stanowiących, w różnym stopniu, fundamenty współczesnych systemów politycznych w opisywanych państwach. W kolejnych podrozdziałach przedstawiono zaś podstawowe informacje o systemach prawno-ustrojowych tych państw, ze szczególnym uwzględnieniem hierarchii źródeł prawa oraz procedury stanowienia aktów normatywnych.

W rozdziale II przedstawiono proceder zwalczania finansowania terroryzmu jako przedmiot regulacji prawnych obowiązujących w arabskich państwach regionu Zatoki Perskiej. Celem tego rozdziału jest analiza zakresu źródeł prawa tworzących normatywne podstawy dla funkcjonowania systemów przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu w badanych państwach.

W pierwszej części omówiono regulacje prawno-międzynarodowe, a następnie także inne działania podejmowane na forum międzynarodowym, mające wpływ na kierunek rozwoju i kształt regulacji prawa krajowego. W dalszej części analizie poddane zostały poszczególne krajowe akty normatywne badanych państw tworzące ramy funkcjonowania dla lokalnych systemów walki z finansowaniem terroryzmu, co poprzedzone zostało krótką, kontekstową prezentacją genezy ich powstania oraz historii obowiązywania.

Rozdział III zawiera przedstawienie i porównanie krajowych modeli walki ze zjawiskiem finansowania terroryzmu w ujęciu analizy statycznej (instytucjonalnej). W pierwszej jego części omówiono definicje legalne, co pozwoliło zrekonstruować przedmiotowy zakres regulacji. W dalszej kolejności natomiast zostały poddane analizie przepisy określające podmiotowy zakres obowiązywania opisywanych przepisów, a więc wskazujące osoby będące ich adresatami, ze szczególnym uwzględnieniem niepaństwowych uczestników systemów walki z finansowaniem terroryzmu.

Celem rozdziału IV było opisanie krajowych systemów CFT w ujęciu dynamicznym, a to poprzez identyfikację zasadniczych obszarów oraz szczegółowych działań podejmowanych w ich ramach przez poszczególne osoby i podmioty zaangażowane na podstawie przepisów krajowych w mechanizmy przeciwdziałania i walki z procederem finansowania terroryzmu, jak również porównanie ich pod kątem udzielenia odpowiedzi na podstawowe pytanie badawcze niniejszej pracy, a to czy przyjęte w poszczególnych modelach krajowych rozwiązania są na tyle podobne, że możliwym jest z jednej strony mówienie o regionalnym wzorcu lub trendzie legislacyjnym, z drugiej zaś, że w obliczu postępującej integracji społeczno-gospodarczej tych krajów są one w równym stopniu zabezpieczone przed występowaniem zjawiska finansowania terroryzmu oraz zagrożeniami z nim związanymi.

Rozdział V poświęcony został prawnym instrumentom międzynarodowej współpracy arabskich państw regionu Zatoki Perskiej w zakresie przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu.

Zwieńczeniem pracy jest syntetyczne podsumowanie wniosków płynących z analiz i rozważań prowadzonych w poszczególnych rozdziałach zasadniczych, w ramach którego nastąpiła ostateczna weryfikacja prawidłowości stawianych hipotez badawczych. Wskazano w nim zarazem na potencjalne dalsze kierunki przyszłych badań, których przeprowadzenie stanowić może uzupełnienie i rozwinięcie wyników analiz uzyskanych w toku opracowywania niniejszej dysertacji.